

***ПОЉОПРИВРЕДНА САВЕТОДАВНА СЛУЖБА
КОСОВСКА МИТРОВИЦА***

38228 КОСОВСКА МИТРОВИЦА
УЛ.ЦАРА ДУШАНА БР.10
Тел. 028/497-031, Тел/факс 028/497-044
Емаил пскм@опен.телеком.рс
Сајт: [хпт//псс.рс](http://псс.рс)

ПОЉОПРИВРЕДНИ БИЛТЕН

Број IX бесплатан примерак
Септембар 2013.године Косовска Митровица

Садржај:

ВОЋАРСТВО - ВИНОГРАДАРСТВО

- Берба јабуке, крушке, дуње и ораха

СТОЧАРСТВО

- Исхрана приплодних овнова

БЕРБА ЈАБУКЕ, КРУШКЕ, ДУЊЕ И ОРАХА

Берба јабуке

Да би производња била што економичнија, берба јабуке мора бити правилно и благовремено одрађена, у најповољнијем моменту и на најбољи могући начин.

Ране летње сорте јабуке беру се 6 до 7 дана пре потпуне зрелости, јесење сорте 7 до 14 дана пре потпуне зрелости, а зимске сорте кад плодови достигну највећу крупноћу, а знатно пре потпуне зрелости. Сорте јабука које служе за прераду треба брати у пуној зрелости.

Најповољнији датум бербе неке сорте јабуке је средњи датум око кога треба обавити бербу. То се може одредити на разне начине, а најчешће на основу појаве првих знакова светлозелене основне боје покожице плода и чврстоће мяса плода. Плод јабуке постаје мекши током сазревања. Ако је могуће прво треба обрати најкрупније и најбоље обојене плодове, а касније остале. Берба се обавља по лепом и сувом времену, ако је могуће при температури ваздуха од 15 до 25 °С. Бербу треба почети ујутру, али кад престане роса.

Обране плодове је потребно што пре уклонити из воћњака и изнети на тржиште или сместити у хладњачу.

Зимске сорте јабуке беру се у зависности од сорте, подлоге и временских прилика, од средине септембра до краја октобра. Приликом бербе избегавати оштећење плодова, као и ломљење родних и осталих гранчица.

Пре почетка бербе по јабучњаку треба разместити амбалажу. Да би се обезбедио висок квалитет плодова, стоне сорте јабуке беру се ручно. Берба почиње од најнижих грана у круни и постепено напредује ка врху. При берби руком чувати плодове јабуке да се механички не оштећују, да се петељак на покожици плода очува, да се плод благо обухвати шаком и да се палац ставља на спојно место између петељке плода и гранчице, да се плод брзим покретом савије ка палцу и тако веза прекине. Сваки обрани плод пажљиво спустити у амбалажу.

Уколико се берба обавља за прераду плодове треба што пре употребити.

Берба крушке

Одређивање времена бербе је веома важно јер директно утиче на квалитет плодова, њихову транспортабилност и складишну способност. Нису пожељне ни превремена ни закаснела берба. Дозрелост плодова за бербу може се одредити на разне начине (одвајањем плода спетељком од гранчице и плода од петељке, променом основне и допунске боје покожице, променом боје семена, ишчезавањем скроба, одређивањем чврстоће мяса плода идр.). Време бербе зависи од намене и степена зрелости плодова.

Ботаничка зрелост - стање плода када је семе способно да клија, плод омотач зрео, али не и погодан за јело у свежем стању.

Пуна зрелост – најбољи укус, сочност, појава ароме, привлачна боја, како покожице тако и меснатог дела, одговарајућа употреба плода у свежем стању као и за већину врста прераде.

Технолошка зрелост – берба плодова крушке у зависности од намене. Ако се плодови користе за прераду и потрошњу у свежем стању, онда се ова зрелост поклапа са пуном зрелошћу. Али, ако се плодови беру са наменом да се складиште и чувају,

онда се технолошка зрелост у неким случајевима поклапа са ботаничком зрелошћу, или нешто између ботаничке и пуне зрелости.

Да би берба била успешна на време треба обезбедити амбалажу, помагала, превозна средства, бераче, идр. Плодове треба брати по лепом времену, зато што су они који су убрани по јутарњој роси или после кише подложни кварењу.

Берба дуње

На квалитет и технолошка својства дуње велики утицај има правилна берба. Важно је правилно одредити време бербе јер се хемијски састав највише мења до око 1,5 месец пред бербу.

Ни прерана ни прекасна берба нису добре. Прераном бербом долази до губитка у квалитету и тежини, као и у складишним способностима. Прекасном бербом долази до већег опадања плодова, као и веће појаве трулежи приликом чувања.

Одређивање оптималног времена бербе најчешће је по боји pokožице, одвајања плодова од гране, боји семенке идр.

Плодови дуње се беру тако што се плод обухвати руком, благо уврне и окрене ка горе. Водити рачуна да се не ломе гранчице које носе плодове, зато што ће оне носити родне пупољке за наредну годину.

У пракси је често заступљено мишљење да дуња није осетљива на ударе зато што плод има тврдо месо. Насупрот, она је веома осетљива на ударце и механички оштећена места врло брзо оксидишу и потамне.

Дуњу намењену за употребу у свежем стању треба брати пажљиво и ређати у једном слоју у адекватну амбалажу. Док се дуња која иде у прераду бере у бокс палете, разне гајбице или пластичну амбалажу, зависно од могућности произвођача.

Плодови дуње се јако мало користе за потрошњу у свежем стању, а најчешће се користе прерађени (слатка, компоти, џемови, сокови, ракија идр.). Разлог томе је укус и хемијски састав плода. Плодови дуње су веће чврстоће, са доста камених ћелија, киселкастог укуса.

Берба ораха

Берба ораха почиње када клапина код већине плодова омекша и пукне, па орах из ње лако испада. Језгра ораха је зрела када преграда између две половине језгра добије смеђу боју. Време зрења је сортна особина, и то је друга половина септембра и прва половина октобра месеца.

Прерано обрани плодови имају мањи рандман језгре, лошији укус и мање уља, док код прекасно обраних плодова језгра може да тамни, јавља се и плесан, а доста плодова могу однети и веверице.

Пре почетка бербе, како би она била лакша, земљиште треба по указаној потреби и начину одржавања покосити, очистити, поравнати, поваљати идр.

Плодови се могу брати ручно, помоћу тресача и помоћу атомизера.

Ручна берба је доста скуп и непогодан начин, поготово ако се плодови млате моткама, јер се оштећују родне гранчице и остале гране. Правилније је ако се гране ручно тресу, при чему та особа треба да буде на платформи или да се попне на орах.

Помоћу тресача је бржи и економичнији начин, а сакупљачи раде на принципу усисивача плодова.

Атомизери за заштиту биљака постижу најбрже и најисплативије трешење ораха, а сакупљачи сакупљају.

Често се плодови и са једног стабла беру у два наврата, зато што плодови на периферији круне сазревају нешто раније од оних у унутрашњости. Такође, у засадима собзиром да има најмање три сорте и берба је у више наврата.

Сакупљене плодове треба даље припремати, зависно од даље намене.

Служба за воћарство и виноградарство

ИСХРАНА ПРИПЛОДНИХ ОВНОВА

У односу на овце приплодни овнови имају знатно већи формат, већу производњу вуне и интензивнији ток физиолошких процеса у организму. У току једне године овнови произведу у просеку 1,5 до 2 пута више вуне од приплодних оваца у истом стаду. Полна активност приплодних овнова праћена је повишеним физиолошким функцијама организма. Високу полну активност овнова и производњу вуне, мора пратити адекватна исхрана у време интензивног искоришћавања. У време мркања, када овнови имају по неколико скокова у току једног дана, при недовољној исхрани може доћи до мобилизације материја из вуне, за потребе организма или смањења дотока материја за исхрану вуне. Ово може довести до опадања полне активности овнова и смањења сперматогенезе.

Не сме се допустити претерана гојазност овнова, пошто ова смањује њихову покретљивост, полну активност и производњу сперме. Нису ретки случајеви да овакви овнови одустају од скока. Из свих ових разлога, исхрана мора бити адекватна по садржају енергије, протеина, минералних материја и витамина. Велики утицај на производњу сперме и укупну полну активност овнова, испољавају ниво протеинске исхране и количина фосфора у оброку. При повећању нивоа протеина и фосфора у оброку овнова, расте њихова полна активност, лучи се већа количина сперме, већег квалитета, веће концентрације и са већом способношћу оплодње. Укључивање у оброк овнова обраног млека и јаја, доводи до пораста полне активности и веће производње сперме. У току једног дана на 100 кг телесне масе, ван сезоне припуста, овновима треба обезбедити 1,9 хранљивих јединица, у сезони мркања, са 2 до 3 скока у току дана, 2,4 хранљиве јединице, а када имају 5 до 6 скокова – 2,8 хранљивих јединица.

Оброке приплодних овнова треба састављати из различитих хранива, која су лако сварљива и које овнови радо конзумирају. У току зиме ван сезоне припуста, дневни оброк овнова треба да садржи 1,5 до 2,5 кг сена доброг квалитета, 1 до 1,5 кг коренасто – кртоластих хранива и мање количине концентрованих хранива. У току летњег периода исхране, млада сочна трава обезбеђује све потребе приплодних овнова. Ако то није случај, поред паше потребно је обезбедити исте количине концентроване хране као и у току зимског периода. Од концентрованих хранива за исхрану приплодних овнова веома је добро зрно овса, јечма, грашка, проса, сирка, кукуруза (до 45-50% у смеши концентрата), са повећаним нивоом протеинских хранива. У време припуста за исхрану овнова треба користити оброке мање волуминозности. Поред 1-1,5 кг сена доброг квалитета зими, или 4-6 кг зелене травне масе лети, у оброке овнова треба укључити и 1-1,5 кг смеше концентрата. Дуготрајна неизбалансирана исхрана овнова,

има за последицу опадање полне активности и њихово искључивање из приплода у периоду мркања.

Перманентна контрола избалансираности исхране приплодних овнова, неопходна је на 1-1,5 месец пре и у току периода оплодње. Концентрована хранива треба давати овновима претходно уситњена. При интензивном коришћењу овнова у приплоду, њихова исхрана мора бити потпуно избалансирана и праћена адекватним условима држања. Приплодне овнове треба хранити два пута у току дана. У току читаве године овнове треба одржавати у одговарајућој приплодној кондицији.

У пашном периоду исхране, потребе приплодних овнова у хранљивим материјама у потпуности се обезбеђују држањем на добрим вештачким пашњацима и прихрањивањем са 0,6 до 0,8 кг концентрата дневно.

У периоду оплодње оброке треба састављати из већег броја укуских хранива. Добра храна за овнове је зелена трава, травно – легуминозно сено доброг квалитета, коренасто – кртоласта хранива (нарочито сточна мрква), силажа, смеша концентрованих хранива (овас, јечам, кукуруз) и хранива животињског порекла. У току летњег периода исхране, пожељно је најмање 50% сена заменити са квалитетном травом. Такође, треба избегавати и сувишну исхрану приплодних овнова са концентрованим хранивима, због негативног утицаја на физиолошко стање организма. Сматра се оптималном количина од 40% концентрованих хранива у сувој материји оброка овнова.

Норме исхране приплодних овнова узимају у обзир телесну масу (обично 60 – 130 кг), тип птоизводње (вуна, вуна – месо, месо – вуна и др.) и интензитет искоришћавања (сезона припуста или исхрана ван сезоне).

Пуновредна исхрана приплодних овнова изван сезоне припуста се може обезбедити са дневном количином од 1,5-2 кг легуминозног или травно - легуминозног сена, 1,5-2 кг сочних хранива – мрква, сточна и шећерна репа и силажа; 0,6-0,8 кг смеше састављене од прекрупне овса, јечма, пшенице и пшеничних мекиња. Припремање овнова за оплодњу треба да траје најмање 1,5 до 2 месеца. У периоду припреме овнова за приплод ови постепено прелазе са мање обилне на појачану исхрану. У време интензивног искоришћавања овнова у приплоду, треба им давати оброке састављене из различитих квалитетних и лако сварљивих хранива која се лако конзумирају.

На почетку сезоне мркања овнови морају бити у одговарајућој приплодној кондицији. Ово се лако може обезбедити ако овнови поред добре паше свакодневно добијају 0,4-0,5 гр смеше концентрата. Са почетком мркања количину концентрата треба постепено повећавати. У смеси концентрата, поред зрна овса, пожељно је присуство јечма и уљане сачме. Поред концентрованих хранива, дневни оброк за овнове треба да укључи и 10-15 гр минералног додатка калцијума и фосфора. Оброк мора садржати и одређене количине соли.

Поред одређене количине концентрата, исхрана приплодних овнова са квалитетним сеном треба да је по вољи, уз додаток 1кг сточне мркве. Препоручује се и исхрана са 2-3 јајета и 2-3 литра обраног млека на дан. Овновима, који се у сезони мркања налазе на паши заједно са овцама, препоручује се додавање 0,5-1 кг концентрата.

После завршене сезоне мркања овнове треба што пре повратити у одговарајућу приплодну кондицију.